

SƏSSİZ NATIQ

Dodaq hərəkətlərindən anla!

Mövzu: Diskriminasiya, sağlamlıq, iştirak.

Çətinlik səviyyəsi: 2-ci səviyyə

Yaş həddi: 8-13 yaş

Vaxt: 45 dəqiqə

İştirakçı sayı: 6-21 uşaq

Oyun növü: rollu oyun, tapmaca oyunu

Şərh: Şagirdlər Uşaq Hüquqları Konvensiyasını səssiz oxuyur; qrup üzvləri isə dodaq hərəkətlərindən hansı maddənin oxunduğunu tapmalıdır.

Məqsədlər:

- Eşitməyən insanların hansı çətinliklərlə qarşılaşdığını anlamaq
- Dodaq hərəkətlərindən oxumaq bacarığı və buna kömək edən şərtləri anlamaq
- Uşaq Hüquqları Konvensiyasının maddələrini nəzərdən keçirmək
- Pozitiv diskriminasiyanın vacibliyini anlamaq

Hazırlıq:

- Hər uşaq üçün Uşaq Hüquqları Konvensiyasından secilmiş maddələri hazırlayın. Hər kart üzərində maddənin adı, nömrəsi və uşaq üçün nəzərdə tutulmuş mətn olmalıdır.
- Diktor üçün kartondan elə bir çərçivə düzəldin ki, televizor ekranına bənzəsin.
- Hər iştirakçıya Uşaq Hüquqları Konvensiyasının uşaq versiyasının surətini hazırlayın.

Resurslar:

- Uşaq Hüquqları Konvensiyasının maddələri ilə kartlar
- Uşaq üçün nəzərdə tutulmuş Uşaq Hüquqları Konvensiyasının surətləri
- Natiq üçün çərçivə
- Kartlar üçün səbət və ya torba

Təlimat

1. Uşaqlardan xahiş edin ki, bir nəfər öz istəyi ilə hakim olsun. Qalan uşaqları 3-4 nəfərlik qruplara bölün. Hamıya Uşaq Hüquqları Konvensiyasını paylayın. Onlarla birgə sənədlə tanış olun.

2. Oyunun qaydalarını başa salın:

a. Hər komandadan 1 nəfər “səssiz natiq” olacaq. Hakim natiqə yaxınlaşıb, səbəti uzadacaq və natiq kart secəcək. Sonra isə natiq çərçivənin arxasına keçərək, maddəni səssiz, nömrəsindən və adından başlayaraq, amma dodaqlarını tərpədən, oxumağa başlayacaq. Qrupun üzvləri dodaq hərəkətlərindən “səssiz natiqin” hansı maddəni oxuduğunu tapmalıdır.

b. Hakim hər raundun sonunda hər komandanın xallarını qeyd edir. Komandalar bu xalları qazana bilər:

-əgər komanda maddənin adını və məzmununu taparsa, 3 xal qazanır

-əgər yalnız adını taparsa, 1 xal qazanır

-əgər komanda hec birini tapmazsa, xal qazanmır.

3. Oyuna başlayın. Hər komandadan bir nümayəndə “səssiz natiq” olduqdan sonra, birinci raundun xallarını elan edin. Birinci raundda ən çox xal qazanan komanda ikinci raundu başlayır. Hər uşaq natiq olana qədər oyunu davam etdirin.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Bu tip suallar verərək, oyunu təhlil edin:

a. Dodaqdan oxuyarkən, özünüzü necə hiss edirdiniz? Çətin oldumu? Gülməli idi yoxsa sıxıcı?

b. Hansı amillər dodaqdan oxumağı asanlaşdırır? Bəs nə çətinləşdirir?

c. Siz natiq olarda qrup üzvlərinizə maddəni tapmağa kömək üçün nə edirdiniz?

d. Birini başa düşmək digərindən asan idi?

e. Bəzi sözləri və səsləri tapmaq digərlərindən asan idi?

2. Oyunu eşitmə qüsurlu insanlarla əlaqələndirin:

a. Bəzi insanlar hər zaman dodaqlardan oxumaq məcburiyyətindədir. Bunlar kimlərdir?

b. Eşitmə qüsurlu insan tanıyırsınızmı?

c. Səslərin tələffüzü zamanı dodaqların vəziyyəti məlumatı anlamaq üçün vacib olan informasiyanın yalnız üçdə birini verir. Necə düşünürsünüz, hər zaman dodaqdan oxumaq, necə bir hissdir? Gülməli ya sıxıcıdır?

d. Eşitmə qüsurlu insanlar üçün hansı gündəlik situasiyalar daha çətinidir?

3. Eşitmə qüsurlu Uşaq Hüquqları Konvensiyası ilə əlaqələndirin:

a. Eşitmə qüsurlu insanların bizim cəmiyyətdə xoşbəxt və rahat yaşamaqları üçün nələri var?

b. Eşitmə qüsurlu uşaqların xüsusi ehtiyacları varmı? Bunlar necə ödənilir?

- c. Eşitmə qüsurlu insanlara bizim cəmiyyət necə kömək edir?
- d. Eşitmə qüsurlu insana siz necə kömək edə bilərsiniz?
- e. Eşitmə qüsurlu insanların onların ehtiyaclarının ödənməsi üçün hüquqları varmı? Niyə?
- f. Uşaq Hüquqları Konvensiyasının 28-ci maddəsinin eşitmə qüsurlu insanların ehtiyaclarının ödənməsini təmin etdiyini uşaqlara izah edin. Əlillik o uşaqlara necə mane olur? Onlara necə kömək etmək olar?

Davam etmək üçün təkliflər

- “Bağlı gözlərlə” oyunu görmə qüsurlu insanlarla əlaqəlidir. Həmin məşğələni də keçirə bilərsiniz.

İdeyalar

- Uşaqlar öz məktəblərində eşitmə qüsurlu uşaqların müxtəlif situasiyalarda necə problemlərlə qarşılaşdığını araşdırmaq məqsədi ilə “səssiz baxış” keçirə bilərlər. Sonra isə vəziyyəti necə yaxşılaşdıracaqları barədə düşünə bilərlər.
- Uşaqlara eşitmə qüsurlu insanların öz dilləri olduğunu və bu dilin dil kimi təsdiq olunduğu barədə məlumat verin.
- Şagirdlər eşitmə qüsurlu uşaqlar üçün vəsait hazırlamasında iştirak edə bilərlər, səs siqnallarını görüntü ilə əvəz edərək (məsələn, qaçış yarışlarında, səs siqnalı yerinə bayraqlardan istifadə edərək). Yerli eşitmə qüsurlu insanların cəmiyyətinə uşaqlarla işləmək üçün ideyalar almaq üçün müraciət edin.

Müəllim üçün məsləhətlər

- Bu oyunda uşaqların oxu bacarıqlarını, yaşlarını və insan hüquqları barədə bilik səviyyələrini nəzərə almaq lazımdır. Əgər uşaqlar yaxşı oxuya bilmirlərsə və ya insan hüquqları ilə tanış deyillərsə, oyunu sadələşdirmək lazımdır. Uşaqlardan maddənin yalnız adı və nömrəsini oxumağı xahiş edin.
- Mümkün olduğu qədər xalların hesabına az zaman ayırın, çünki bu, oyunun məqsədindən yayındıra bilər. Hesabı hər raundun sonunda səsləndirin və ən çox xal yığan komandaya növbəti raundu birinci başlamağa icazə verin. Oyunun ümumi xallarının hesablanmasından yayın, uşaqlar bunu sizdən istəsələr belə.
- Oyundan öncə məşq etmək üçün uşaqlardan xahiş edin ki, səssiz bir-birinin adını desinlər, digər uşaqlar isə tapmağa çalışsınlar.
- Mimika və jestlərə ehtiyac olub-olmadığını müəyyənləşdirin. Kiçik uşaqlara bu lazım ola bilər.

